

ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ І СЕРБІЇ

**ТАМАШ Ю.,
академік,
доктор наук,
професор,
філософський факультет
Університету (м. Нові-Сад),
Воєводинська академія
наук і мистецтв,
закордонний член
Національної академії
наук України**

У публікації описуються двосторонні відносини незалежної України та сучасної Сербії. Дані, які використовує дослідник, відносяться до періоду останніх двадцяти років. Коротко описується передісторія відносин двох народів, коли вони входили до складу колишніх СРСР і СФРЮ.

Ключові слова: незалежна Україна, нова Сербія, геополітика, стратегія і тактика, політичні відносини, європейська інтеграція, міжнародні організації, правові відносини, економічні відносини, військово-технічне співробітництво, права національних меншин.

Про відносини теперішніх держав України і Сербії, що з'явилися двадцять років тому, написано дуже мало, як і про взаємини українського і сербського народів до формування їхніх сучасних країн. Пояснюється це тим, що останні свою державність здобули порівняно пізно, перебуваючи під впливом великих потуг: Україна – Росії і Польщі (Грушевський, Кубійович, Субтельний, Єкельчук, 2009 р.), а Сербія – Туреччини і Австро–Угорщини, тобто Німеччини (Зундхаусен, 2009 р.). Їй до сьогодні дві держави не позбулися цього впливу без огляду на те, наскільки нинішня риторика обтяжена незалежністю як ціннісним орієнтиром. Щоб звільнитись від політичної залежності, Україна і Сербія повинні стати передусім хоча б відносно економічно незалежними, до чого нашим державам ще досить далеко. Україна має оптимальний внутрішній ринок, й тому цілком могла б вести незалежну політику з високим рівнем економічної ефективності. Сербія спрямована на відкриті ринки, тому вона повинна стати економічним лідером у Південно-Східній Європі.

Літератури про двосторонні відносини нинішніх України і Сербії дуже мало, а та, що існує, написана під кутом зору тієї держави, громадянином якої є автор статті, й неначе «крізь окуляри», без глибокого аналізу. Тому й висновки у цих публікаціях часто-

густо однокі та неточні. Яскравим свідченням цього є книги Михайла Павловського (2007 р.) і Драгана Петровича (2009 р.). В них до певної міри проглядається націоналістична віддаленість і вболівання за інтереси Росії. Набагато корисніше було б, якби наука не прислуговувала політиці, а навпаки – політика стала б продовженням науки. У цьому контексті добрим прикладом є книга Бориса Варги (2007 р.).

Без перебільшення можна сказати, що дослідження двосторонніх відносин між Сербією і Україною є «неораним полем» у науці. Загальні риси українсько-сербських освітніх відносин описує Марк Гольберг (Іван Франко і Сербі, 2006 р.). Яку б сферу не обрав дослідник, у цьому питанні його очікує робота від самого початку. З одного боку, так працювати легше, з іншого – навпаки, складніше. Так і ця стаття є «піонерською» роботою. Сподіваюсь, однак, що після неї з'являться й більш системні та глибокі дослідження.

Мета матеріалу – не стільки визначити основи, на яких мала б базуватись політика відносин між Україною і Сербією, скільки довести, що ці політичні суб'єкти можуть будувати двостороннє співробітництво без врахування геостратегічних інтересів могутніх світових держав, що буквально означає: українсько-сербські відносини не повинні залежати від російського фактору, незважаючи на те, що обидві держави перебувають у зоні впливу Росії і розглядають останню як свого стратегічного партнера. Не гідним суверенних держав є розвивати відносини на принципах господаря і слуги, вони повинні перейти до взаємодії, яка відповідає їхнім національним інтересам, поважаючи, водночас, гідність своїх партнерів. Головна ідея полягає в тому, що не існує малих і великих слов'янських народів, всі вони є рівноправними у своїй індивідуальності, з однаковим правом на повноцінне життя. Вже давно час замінити панславизм Погодіна на слов'янофільство Масарика, а під загальнослов'янською солідарністю не повинен приховуватись ані більшовицький інтернаціоналізм як русифікація, ані російський імперіалізм.

Саме про це співвідношення психологічних максималізму і мінімалізму серед слов'янських народів і держав йтиметься в цій статті. Для початку потрібно визнати, що Україна через свою віддаленість та «сильні обійми», в яких Росія століттями тримала її, не змогла сформувати активні відносини з Сербією. З іншого боку, Сербія внаслідок постійного озирання на російські інтереси, «апріорі» сприймаючи їх як свої власні, й до сьогодні проводить проросійську політику, навіть стосовно незалежної України. Тож спробуймо зняти у сербських геополітичних та політичних дослідників «російські окуляри» в поглядах на незалежну Україну.

Насамперед, визначимо характер взаємовідносин

народів та інституцій на територіях, які нині належать Україні і Сербії, а до 1990 року належали СРСР і СФРЮ. Таке визначення необхідне, що відкинути тезу про те, що відносини, по суті, були започатковані лише за нинішньої влади. Початком цих відносин став конфлікт між Сталіном і Тіто, тобто, як стверджує Адам Шаф, конфлікт двох комуністичних бюрократій. В той період неможливо було потрапити до Києва, не заїхавши спочатку до Москви. Зрозуміло, що про потенційні сербсько-українські відносини не могло бути й мови, принаймні думки Української РСР ніхто не запитував.

Водночас, економічні відносини між СРСР і СФРЮ у територіальному вимірі були пов'язані з Україною (близько 40%), що могло стати суттєвим плацдармом для оптимізації двостороннього співробітництва в майбутньому між незалежними Україною і Сербією.

Покажемо є тогочасне ставлення до русинської та української меншин в СФРЮ. Зокрема, режим Тіто постійно боявся, що ці дві частини української діаспори стануть «троянським конем», за допомогою якого сталінізм увійшов би на простори Югославії. Тому українці і русини в СФРЮ були максимально ізольовані, жорстко переслідувались будь-які зв'язки між ними та Україною. Така політика призвела до втрати «пам'яті» про своє коріння і батьківщину серед русинів і українців. Саме тому більша частина нинішньої русинської діаспори не вважає Україну своєю батьківщиною. Цю пам'ять берегли українська і русинська інтелектуальні еліти, однак негативні наслідки цієї міжособистісної ізоляції відчуються і зараз, коли кордони вже відкриті. В цьому й полягає коріння посилення політичного русинізму в новій Сербії і Центральній Європі (Рум'янець, 2008 р.).

Водночас, у складних умовах громадянської війни між південними слов'янами 1990–2000 рр., дипломати СРСР українського походження, а особливо Посли України в колишній Югославії Вадим Приймаченко і Анатолій Шостак відіграли важливу роль у порятунку русинів і українців у цій війні. Вони сприяли їхній національній консолідації шляхом заснування 12 травня 1990 року Союзу русинів і українців Югославії, нині – Союзу русинів-українців Сербії.

Останні роки характеризувалися значною активізацією політичного діалогу між Україною та Сербією на всіх рівнях. Офіційний візит в СіЧ Міністра закордонних справ України Б.І.Тарасюка 24–25 січня 2006 р. підтвердив, що Україна посідає важливе місце в зовнішній політиці Белграда. Міністр закордонних справ України відвідав Автономний край Косово і Метохія та Белград. У ході зустрічей Б.І.Тарасюка з Міністром закордонних справ СіЧ В.Драшковичем, а також з керівниками Республіки

Сербія – Президентом Б.Тадичем та Прем'єр-міністром В.Коштуницею були визначені подальші кроки з розвитку співробітництва в усіх сферах, зокрема заходи з посилення взаємної підтримки в процесі європейської інтеграції, наданий імпульс співпраці між МЗС двох країн, велику увагу було приділено косовській проблематиці. Україна зміцнила свої позиції як активний учасник збереження миру і стабільності в Косово та на Балканах у цілому.

14 лютого 2008 р., в рамках київської зустрічі глав зовнішньополітичних відомств держав-членів ЄС та країн Чорноморського регіону, відбулася зустріч Міністра закордонних справ України В.С. Огризка та Міністра закордонних справ РС В. Єремича, під час якої було розглянуто увесь спектр питань українсько-сербського співробітництва.

Головною подією минулого року в українсько-сербських відносинах стала зустріч 19 червня в Новому Саді Президента України В.А.Ющенко з Президентом Сербії Б.Тадичем в рамках 16-го саміту Глав держав Центральної Європи. Під час переговорів В.А. Ющенко запросив Б. Тадича відвідати Україну з офіційним візитом та запропонував підготувати до підписання за його результатами низки українсько-сербських угод, приділивши першочергову увагу міжурядовій угоді про взаємні поїздки громадян, яка передбачає введення безвізового режиму між нашими країнами.

5 липня 2010 р. відбувся офіційний візит Голови Народної Скупщини РС С.Джукіч-Деянович до України, в рамках якого проведено переговори з Головою Верховної Ради України В.М.Литвином та зустріч з Прем'єр-міністром України М.Я.Азаровим, підписано двосторонню угоду про розвиток міжпарламентського співробітництва. С.Джукіч-Деянович запросила В.М.Литвина відвідати Сербію у 2011 р. з офіційним візитом у відповідь.

Після ухвалення Статуту Автономного краю Воєводина наприкінці 2009 р., логічно було б виокремити і описати відносини України з автономією в рамках регіональної співпраці.

У попередній період Воєводина вже налагодила контакти з наступними українськими областями: Луганською, Львівською, Івано-Франківською і Тернопільською. Були підготовлені та передані на опрацювання проекти відповідних угод про співробітництво, однак наразі жодна ще угода не підписана. Причиною цього є відкидання центральною владою Сербії права Воєводини стати суб'єктом міжнародних відносин. З небагатьох офіційних документів маємо, наприклад, угоду про співпрацю між містами Львів і Новий Сад, підписану в 2005 році, пріоритет в якій надається розвитку культури і науки.

Серед найбільш важливих контактів слід виокремити візит Посла України Р.Демченка до Виконавчого віча (уряду) Воєводини наприкінці 2003 р.

Протягом зустрічі було обговорено питання торговельної співпраці, а також співробітництва у сфері туризму, науки, охорони здоров'я і культури. Особливу увагу було приділено становищу національних меншин українців та русинів на території автономії.

Також Виконавче віче Воєводини у вересні 2005 р. відвідала делегація Івано-Франківської області. Делегацію прийняв Голова Виконавчого віча Б. Пайтич. Під час зустрічі було відзначено, що уряд краю вважає одним із своїх пріоритетів розвиток міжрегіональної співпраці передусім з тими країнами, представники національних меншин яких проживають на території Воєводини.

Протягом 2006 р. в Київській області перебувала делегація Виконавчого віча Воєводини на чолі Б.Пайтичем. Під час візиту була підписана угода про торговельну, економічну, науково-технічну і культурну співпрацю між Виконавчим вічем і Київською облдержадміністрацією. Нею передбачено, серед іншого, формування спільних підприємств, нових інвестицій, відкриття нових робочих місць. Реалізації цих завдань мало б посприяти відкриття в Києві в червні 2006 року представництва Торгово-промислової палати Воєводини і підписання угоди про співпрацю з Торгово-промисловою палатою Київської області.

16 лютого 2007 р. Б.Пайтич прийняв Посла України в Сербії Анатолія Олійника. Під час зустрічі було висловлено задоволення нинішнім станом співпраці між університетами автономії та України, обмінами студентів та співпрацею у сфері культури, враховуючи той факт, що на території краю проживають представники української і русинської національних меншин, з якими влада автономії має тісні взаємовідносини. Конкретним внеском у розвиток таких відносин стало проведення «Днів української культури в Сербії» в Новому Саді та інших містах Воєводини. Також було ініційовано розгляд питання про встановлення в адміністративному центрі автономії пам'ятника Тарасу Шевченку, батьку української нації.

26 жовтня 2007 р. делегація Львівської і Тернопільської областей відвідала Виконавче віче Воєводини.

26 червня 2009 р. заступник голови Виконавчого віча Воєводини М.Злох прийняв представників офіційної делегації Львівської і Тернопільської областей, які перебували в автономії на запрошення Національної ради української національної меншини Сербії для участі у 6-му щорічному фестивалі української культури «Калина».

Геостратегічне положення Львова як найбільшого міста Західної України, культурної столиці країни і адміністративного центру Львівської області, а також той факт, що в цьому місті розташовані 13 генеральних і 14 почесних консульств

іноземних держав, існує розвинена промислова інфраструктура, активно здійснюється закордонне інвестування, лише сприяє розвитку контактів між Воєводиною і Галичиною.

Конкретні можливості співробітництва бачимо в рамках «Програми Південно-Східна Європа», змістом якої є співпраця на Дунаї у сфері просторового планування, започаткована півтора місяці тому. Промисловість, культура, спорт, переробка відходів, захист довкілля прав людини та національних меншин і надалі залишаються основними напрямками успішних взаємних контактів та подальшої реалізації спільних проєктів.

Після перебування у Воєводині зазначених двох українських делегацій, на початку липня 2009 р. було надіслано офіційного листа від Тернопільської обласної державної адміністрації на адресу Виконавчого віча автономії з пропозицією розглянути проєкт Рамкової угоди про можливу співпрацю наших двох регіонів.

11 листопада 2009 р. глава воєводинського уряду Б.Пайтич прийняв Надзвичайного і Повноважного Посла України в Республіці Сербія В.Недопаса.

Під час зустрічі українська сторона звернулась з проханням про допомогу у вирішенні таких питань: встановлення пам'ятника Тарасу Шевченку, який уже виготовлено у Львові й планується до передачі в подарунок місту Новий Сад. З сербського боку необхідно прискорити розгляд і підготовку документації для завершення вирішення цього питання. Інше питання, яке вже протягом тривалого часу залишається невирішеним, стосується передачі зі Львова для греко-католицької єпархії в Кулі пам'ятного хреста, присвяченого вшануванню жертв голодоморів 1929–1933 рр.

У сфері економічного співробітництва Воєводини з іноземними державами Україна є одним з найбільших партнерів, однією з небагатьох країн, з якими автономія має позитивне сальдо товарообігу (після БіГ і Чорногорії). Частка України в загальному товарообігу Воєводини протягом 2010 р. становила близько 3%, такими чином, Україна знаходиться на 9-му місці серед найбільших торговельних партнерів краю.

Найбільші воєводинські підприємства–експортери в Україну протягом січня–серпня 2010 р.: TARKETT з Бачкої Паланки, NIS з Нового Саду, HIP-PETRONEMIA з Панчева, ENIA з Бачкої Паланки. Найбільші підприємства–імпортери з України протягом січня–серпня 2010 р.: SIRMUM STEEL з Сремської Митровиці, METALFER STEEL MILL з Сремської Митровиці, FERTIL з Бачкої Паланки, DOO EURO GAS з Суботиці.

Одним з головних пріоритетів зовнішньої політики Сербії мало б стати «повернення старого

іміджу та репутації» країни, який вона мала у сфері будівництва, фармацевтики, текстильної промисловості, виготовлення меблів, чия продукція була конкурентоспроможною на провідних європейських ринках. Прикладом таких позитивних тенденцій повернення наших фірм на український ринок є підписання угоди про експорт насіння соняшнику і кукурудзи в Україну між Науковим інститутом насінництва і овочівництва з Нового Саду і українською фірмою «Сади України» на суму 1,58 млн. дол. США. Ці партнери успішно співпрацюють вже вісім років, що забезпечило засів насінням Інституту близько 30% с/г угідь України. Угода являє собою стратегічний документ, який має значення не лише для зазначених фірм, але й для всієї Воєводини.

Згідно з даними останнього перепису населення 2002 р., близько 16-ти тисяч сербських громадян визнають себе русинами, та біля 5 тисяч – українцями. У соціальній структурі громади переважають селяни, робітники, дрібні підприємці.

2 листопада 2002 р. вперше обрано *Національну раду русинської національної меншини Сербії*. Відповідно до нового Закону РС “Про національні ради національних меншин”, 6 червня ц.р. вказаний орган у складі 19 осіб був переобраний.

17 травня 2003 р. українська громада вперше обрала *Національну раду української національної меншини Сербії*, отримавши статус окремої національної меншини країни. 6 червня ц.р. вказаний орган у складі 15 осіб був переобраний, його головою став Йосиф Сапун.

Окрім національних рад, українсько–русинська громада охоплена діяльністю *Союзу русинів–українців Сербії* (член Світової федерації українських лемківських об'єднань) та Товариства української мови, літератури та культури ім. Т.Шевченка «Прогресива», а також низки культурно-мистецьких товариств на місцевому рівні.

Важливу роль у збереженні української пісенної та танцювальної культури відіграють також культурно-мистецьке Товариство ім. Івана Сенюка в м. Кула, Товариство «Карпати» у м. Вербас, «Коломийка» в м. Сремська Митровиця.

Політичні відносини Україною і Сербією, говорячи дипломатичною мовою, оцінюються як добрі та такі, що розвиваються. Але насправді, з політичної точки зору, у добрих взаєминах існують «тріщини» та невирішеності. Вони є індикаторами, які вказують, що під поверховою дипломатичною гладкістю та підписанням різних договорів, протоколів і листів про добрі наміри, насправді, існуючі відносини практично не прогресують. Такими є, наприклад, питання Косово; становище та ставлення до русинської та української меншин в Україні та Сербії; зволікання зі спорудженням пам'ятника Т. Шев-

ченку в Сербії; неможливість презентувати сербському суспільству правду про голод в Україні в тридцятих роках ХХ ст. тощо.

Україна не визнала Косово, підтримавши таким чином Сербію. Україна не зробила цього, бо має у східних регіонах дванадцятимільйонне російське населення, а також активний татарський та русинський сепаратизм. Але Сербія, виправдовуючись популярною модою сучасного міжнародного права на захист меншин, двічі профінансувала політичний русизм, низку некритичних, більшою мірою політичних, ніж наукових, публікацій Михайла Фейси та два конгреси у Руському Крестурі (Воєводина) світової асоціації русинів, які заявляють претензії на те, щоб Закарпатську область, колишню Карпатську Русь (не Росію, бо найчастіше цю назву не розуміють і все, що належало Київській Русі, спільній батьківщині всіх східних слов'ян, приписують сучасній державі російського народу – Росії) перетворити у нову Рутенію. Рутенія, звичайно, це утопія, бо не можна з малих русинських анклавів, а жоден з них не перевищує двадцять тисяч мешканців у п'яти державах, створити нову незалежну країну.

На таку непослідовність Сербії у двосторонніх відносинах Україна навіть не відповіла дипломатичним демаршем або нотою попередження.

Загальний двосторонній договір про співпрацю між Україною та Сербією ніколи не був підписаний, в тому числі й через сьомий пункт його проекту, в якому українська сторона наполягає, щоб русини та українці Воєводини та Сербії були визнані двома гілками найстарішої західноукраїнської діаспори. Сербія визнала українською діаспорою лише українців, біля 5000 осіб, а друга гілка, русинська, біля 15000 осіб (відповідно до останнього перепису), ще й досі перебуває у невідомому статусі, без історичної батьківщини. Водночас, що було б послідовно, русинів не визнають історичним недержавним народом, статус якого мають, наприклад, лужички серби. Сербська сторона мала б зрозуміти, що Україна не може позбутися русинів як анахронізму власних національних інтеграцій, бо тоді мала б відмовитися від своєї восьмивікової історії, відмовитися від Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Вимагати це від неї, це те ж саме, що вимагати від Сербії відмовитися від Рашки, Червоноградца або Зети.

Зважаючи на те, що Україна і Сербія перебувають в орбіті російського геополітичного впливу, причому Україна намагається вийти з-під нього, а Сербія – навпаки, впадає в російські обійми, описані «тріщини» та протиріччя в офіційно гарних двосторонніх відносинах можуть сприйматися і пояснюватися розумінням того, що Україна функціонує в межах так званого національно-психо-

логічного мінімалізму, а Сербія – національно-психологічного максималізму.

Україна не має претензій до інших народів та країн. Саме тому українці так пізно здобули незалежність. Шевченкові «своя хата, своя воля», незважаючи на цивілізаційну зрілість, беруть своє. Україна і зараз у міжнародних відносинах блукає, розірвана внутрішніми суперечностями від затьмареної національної свідомості до економіки та культури, які погіршуються і не підносяться впливами ззовні. Українська проблема – це так зване негативне визначення національної самобутності: українці знають, ким вони не є, вони не росіяни і не поляки, але не знають, ким вони є і відповідно для чого. А особистості, які свою ідентичність вибудовують на негативних визначеннях, дуже крихкі. Так само, як і держави.

Співпраця в галузі європейської та євроатлантичної інтеграції добра. Для обох країн є характерним те, що вони допрямують цією дорогою із затримкою внаслідок поділу населення та політиків усередині країни щодо змісту та потреби європейської інтеграції, а також більшою мірою й через постійно піднятий палець Росії, який попереджає, щоб цього не робити.

Співпраця у міжнародних організаціях відбувається шляхом взаємної підтримки, бо відмінності національних інтересів, наприклад, позиції сторін щодо місця русинської та української громади, ще не дійшли до міжнародного арбітражу, але це неминує, якщо не вирішити питання на двосторонньому рівні. Україна співробітничала з Белградом у рамках таких міжнародних організацій, як ООН, ЮНЕСКО, ПАРЄ, ОБСЄ, ЦЄІ, ОЧЕС, Дунайська Комісія, ПДС, Рада регіонального співробітництва (РРС).

Договірною-правова база двосторонніх відносин є досить розгалуженою. Станом на сьогодні, в українсько-сербських відносинах діє 63 документи, у т.ч. 4 міждержавних, 17 міжурядових, 20 міжвідомчих, 8 міжрегіональних угод, 8 меморандумів та 6 протоколів, забезпечуючи, в основному, правове регулювання співробітництва у політичній, торговельно-економічній та гуманітарній сферах. Дві підписані угоди потребують ратифікації.

Торговельно-економічні відносини на сьогодні не відповідають наявному потенціалу співпраці двох країн. Україна належить до 20-ти найбільших торговельних партнерів РС, посівши у 2009 році, за даними Республіканського відомства статистики Сербії, 17-те місце за обсягами імпорту після РФ, Німеччини, Італії, Китаю, Франції, Румунії, Угорщини, Словенії, Австрії, БіГ, Хорватії, США, Болгарії, Словаччини, Туреччини, Польщі.

За даними Державного комітету статистики України, товарообіг товарами і послугами між Україною та РС у січні–червні 2010 року становив 131,14

млн. дол. США, що на 75% або на 56,2 млн. дол. США більше аналогічного показника попереднього року. Український експорт товарів та послуг становив 94,0 млн. доларів США (збільшення на 85,4% або на 43,3 млн. дол. США), а сербський імпорт в Україну – 37,13 млн. дол. США (збільшення на 53% або на 12,8 млн. дол. США). Позитивне для України сальдо зросло до 56,87 млн. дол. США проти 26,4 млн. дол. США у першому півріччі 2009 року.

Співпраця у військовій та військово-технічній галузі базується на відповідній двосторонній угоді про співробітництво. Україна позбулась свого атомного потенціалу. Сербія у військовому плані капітулювала перед НАТО, і може лише символічно утримувати свій військовий потенціал. На відміну від Сербії, Україна ніколи не була потужною військовою країною. Можливо, як ціннісна орієнтація, повчальним є досвід скандинавських країн, коли час розквіту певної держави співпадає з її роззброєнням. Коли шведи відмовилися від національно-психологічного максималізму, «великі» та «малі» скандинавські народи почали розквітати.

Співпраця у галузі культури, інформації, науки та освіти демонструє реалізацію перших проєктів на принципах взаємності. З хронології не видно численних досягнутих результатів, реалізованих за державної підтримки, залучення державних інституцій до формальної реалізації проєктів. Про це можна було б написати окрему статтю.

Зв'язок з українсько-русинською громадою Сербії Україна підтримує послідовно. Історичну

правду вона захищала дуже обережно, не бажаючи втручатися у внутрішні справи Сербії. Варто сказати, що вірним є те, що меншини – це не домашні тварини, і не може державотворчий народ робити зі «своїми» меншинами все, що забажає. Якщо державотворчий народ порушує елементарні права меншин, як це було з албанською меншиною в Косово, то міжнародна спільнота може й відібрати у певного державотворчого народу раніше надане йому суверенне право керувати на певних територіях та певним народом або народами на цих територіях. Суверенними від народження є лише індивіди, а не народи у міжнародній спільноті, яка надає право на суверенітет у певну історичну мить.

На цей час можна зробити висновок, що Україна по відношенню до Сербії менше переймається «іпотеками» минулого, і легше формує своє прагматичне ставлення до Сербії.

Сербія для початку мала б скинути «російські окуляри» при моделюванні своїх інтересів по відношенню до України. Тексти, які час від часу видають др. Зоран Мілошевич та др. Драган Петрович, переповнені ворожості до української ідеї та впертої пропаганди російських претензій до України. Автори висловлюються більш відкрито, ніж це робить сама Росія через державні інституції, такі як університети та наукові інститути, це не сприяє розумінню реального стану українського суспільства та його устремлень і не веде до поліпшення відносин двох суверенних держав.

ПОСИЛАННЯ

1. Varga B. (2007): *Putin I barsunasta gerila*, Beograd.
2. Grusevskij M.S.; Kubijovic V.M., Subteljnij O., Jelkelcuk S. (2009): *Povijest Ukrajine*, Zagreb.
3. Зундхаусен Х. (2009): *Історія Сербії*, Белград.
4. Іван Франко і Сербі (2006), Новий Сад.
5. Petrovic D.; Nikolic G. (2009): *Geopolitika savremene Ukrajine*, Beograd.

Tamas Julian. Bilateral relation between Ukraine and Serbia / Vojvodina Academy of Sciences and Art.

The publication describes bilateral relations between independent Ukraine and modern Serbia. The data, used by investigator, are related to the past twenty years. Short prehistory of relations of two nations when they were under the governance of SSSR and SFRJ are described.

Keywords: independent Ukraine, modern Serbia, geopolitics, strategy and tactics, political relations, European integration, international organizations, legal relations, economic relations, military relations, science, rights of national minorities.

Тамаш Ю. Двусторонние отношения Украины и Сербии / Воеводинская академия наук и искусств.

В публикации описываются двусторонние отношения независимой Украины и современной Сербии. Данные, которые использует исследователь, относятся к периоду последних двадцати лет. Коротко описывается предыстория отношений двух народов, когда они входили в состав бывших СССР и СФРЮ.

Ключевые слова: независимая Украина, новая Сербия, геополитика, стратегия и тактика, политические отношения, европейская интеграция, международные организации, правовые отношения, экономические отношения, военно-техническое сотрудничество, наука, права национальных меньшинств.

Стаття надійшла до редколегії 11.03.2010

Прийнята до друку 17.05.2010